30 CARTES DE GAZIEL A CARLES RAHOLA

JOSEP CLARA

L'arxiu epistolar de Carles Rahola (Cadaqués 1881-Girona 1939) guarda al voltant de cinc mil cartes, adreçades a l'escriptor gironí per una munió de corresponsals escampats per les terres catalanes, la península Ibèrica, Europa i Amèrica. El volum d'aquesta documentació té orígens diversos, però bàsicament es pot sintetitzar en tres fets: l'ofici propi d'escriptor, la presidència de l'Ateneu de Girona i la tasca de redactor de biografies per a l'Enciclopedia Espasa i el diccionari Salvat.

En el cas d'Agustí Calvet i Pascual (Sant Feliu de Guíxols 1887-Barcelona 1964), periodista i escriptor conegut també com a Gaziel, les trenta cartes que donem a conèixer en aquesta col.laboració abracen el període 1923-1935. S'inicien amb una sol.licitud de Rahola perquè Gaziel ocupés la tribuna de l'Ateneu de Girona i tenen continuïtat perquè Rahola li envia els llibres que escriu i ell des de la direcció de *La Vanguardia* facilita que es parli de l'obra de Rahola i li ofereix la possibilitat d'encàrrecs i altres col.laboracions. Gaziel facilita també a Rahola notícies sobre les seves primeres lectures, per tal de contestar una enquesta adreçada a diversos escriptors sobre la mateixa qüestió[1].

(1) La bibliografia bàsica sobre Carles Rahola és L. M. de PUIG, *Carles Rahola. Un ciutadà de Catalunya*, Barcelona, Edicions del Cotal, 1979; el catàleg *Homenatge a Carles Rahola*, de l'exposició de l'Assemblea Democràtica d'Artistes de Girona a la Fundació Miró, Barcelona, 1976, i l'epistolari de cartes rebudes, preparat per Narcís Jordi Aragó i Josep Clara, en premsa. Sobre Gaziel vegeu M. LLANAS, "En el centenari del naixement de Gaziel: una recapitulació", dins *Estudis del Baix Empordà*, 6 (1987), ps. 201-213.

Com a apèndix donem a conèixer també una carta de Pompeu Fabra a Gaziel, datada el 1948, que casualment ha aparegut entre els papers de Carles Rahola. No sabem les raons exactes d'aquesta localització a casa de l'escriptor afusellat, però és possible que Fabra volgués fer arribar la carta a Gaziel mitjançant la seva filla Dolors, la qual era alhora muller de Ferran Rahola, fill de Carles Rahola.

La transcripció de les cartes ha estat respectuosa amb la grafia de Gaziel, i només s'han afegit alguna puntuació per a fer-ne més fàcil la lectura.

1

XX-VII-XXIII

Sr. Carles Rahola

Distingit senyor i company:

La seva breu invitació[1] no'm desplau gens ni mica, en principi. Girona és, per excel.lència, una de les ciutats catalanes a les quals jo volia referir-me. Mes ara, de moment, cal deixar que passi la calor i l'estiueig. Tot l'agost i part del setembre penso passar-los a St. Feliu, el meu poble. Si després vostès volen tornar a parlar del projecte, tindré molt de gust en fer tot el que pugui per complaure'ls.

El saluda atentament son affm. i company

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Per donar una conferència a l'Ateneu de Girona.

2

XXVIII-VII-XXIII

Sr. D. Carles Rahola

Distingit senyor i company:

És molt possible que per tot l'octubre vinent tingui temps d'anar a Girona. Però més m'estimaria -per por d'errar-me- no concretar res, ara com ara. Del 10 d'agost al 15 de setembre seré a St. Feliu. En tornant, car durant aqueix temps no vull ocupar-me absolutament de cap treball intel.lectual, podré fixar una data.

Cregui que vull complaure'l; però, de moment, vull reposar un xic. Fa dos anys seguits que no ho he fet, i ara comensaria a ressentir-m'en.

El saluda cordialment el seu devot i affm.

A. Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

3

I-X-XXIII

Senyor Carles Rahola
Distingit Sr. i amic:
Entre el 25 d'octubre i el 10 de novembre vinent, poden escullir vostès mateixos el dia que més els convingui[1].
Queda a les seves ordres son amic i company

A. Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".
(1) La data escollida per a la conferència de Gaziel, a l'Ateneu de Girona, va ser el 26 d'octubre.

4

VI-X-XXIII

Senyor Carles Rahola
Mon distingit amic:
M'està bé la data fixada. El tema pot ser aquest: *Les viles espirituals*. Li agraeixo les seves amables paraules i el saludo cordialment.

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

5

Barcelona, IX-X-XXIII

Senyor Carles Rahola
Distingit amic:
Me sembla que potser convingui donar-li a vostè un nou detall.
La meva conferència, tal com vaig dir-li, portarà aquest títol: *Les viles espirituals*. Però durà, ademés, el subtítol de: *Projecte panoràmic d'una nova estructura cultural catalana.*
El saluda cordialment son affm.

A. Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

6

XXIV-X-XXIII

Senyor Carles Rahola
Molt distingit amic: Arrivaré, si Déu vol, el divendres a les nou del vespre. Vindrà amb mi el meu bon amic Joan Junceda[1], el dibuixant, que també va a Girona per un afer relacionat amb l'Ateneu. Tots dos soparem a l'exprés. Per part meva, doncs, no hauré de fer altre cosa que ço que vulgarment en diem arrivar i moldre.
Fins a *bientôt* el saluda cordialment son devot i affm.

A. Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".
(1) Joan García-Junceda i Supervia (Barcelona 1881-Blanes 1948), dibuixant especialitzat en la il.lustració de publicacions infantils. El 9 de novembre de 1923 donà, a l'Ateneu, una conferència sobre "L'humor i els humoristes".

Agustí Calvet, Gaziel, i Carles Rahola, segons gravats d'Enric Marquès.

7

VI-III-XXV

Senyor Carles Rahola

Estimat amic: Perdoni'm que hagi trigat tant a donar-li les gràcies pel seu fullet sobre En Muntaner[1]. Mil coses enutjoses m'havien distret d'aquest deute cordial. Trobo exquisides les seves pàgines. Són justament evocadores i fan reviure molts detalls que, en llegir la Crònica -la més hermosa que mai s'hagi escrit al món-, llisquen perduts entre els grans passatges. Si a França, per exemple, tinguessin un Muntaner, avui fóra un autor universal, com ho són Froissart[2] i Joinville[3], tot i semblar-me inferiors a ell en vàries coses. Aqueix art que haurien tingut els francesos és el que vostè mostra en les seves belles estampes o *enluminures* sobre el text d'En Muntaner. El felicito de tot cor per aquest treball tant amorós, i estic molt agraït perquè vostè s'ha recordat d'enviar-me'l.

L'he donat a llegir a En Serra i Boldú[4], redactor nostre, perquè'n parli. Ho farà aviat, a la secció de Bibliografia.

El nostre bon amic Vives[5] sovint me parla de vostè i dels seus companys gironins. Per ell he sabut les amargors secretes que passen[6]. Però elles també *passaran*, arrossegades per llur pròpia estultícia.

Rebi el millor afecte del seu devot i amic

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, *L'Empordà a la "Crònica" d'en Muntaner*. Barcelona, Joaquim Horta, 1925.

(2) Jean Froissart (Valenciennes 1337-Chimay 1404), cronista de la guerra dels Cents Anys.

(3) Jean de Joinville (1224-1317), autor de la *Histoire de Saint Louis*, del qual fou acompanyant en la croada a Egipte el 1248.

(4) Valeri Serra i Boldú (Castellserà 1875-Barcelona 1838).

(5) Salvador Vives i Casajuana (Sant Vicenç de Castellet 1886-Barcelona 1965), psiquiatre, havia estat director de l'hospital psiquiàtric de Salt.

(6) Es refereix a les mesures anticatalanes de la dictadura de Primo de Rivera, ordenades pel governador civil de Girona.

8

XXXI-III-XXV

Senyor Carles Rahola
Estimat amic:

M'agradaria força conèixer el llibre seu[1]. Més ben dit: m'agradaria tenir-lo. El puc trobar quan vulgui al Ateneu, segurament. Però jo sols llegeixo bé a casa meva, i si vostè fos tant gentil que me'n proporcionés un exemplar, tindria jo el doble gust de la lectura reeixida i del present de vostè.

El que jo anomeno el "meu triangle" (meu, és una pura expressió sentimental) - Girona, Tossa, St. Feliu- m'interessa extraordinàriament. Però em manca el temps per poder tenir quelcom més que desitjos de parlar-ne. Vostès gairebé no poden saber el que és la feinada d'un home de lletres que sols viu de les lletres, en aquesta Barcelona tant poc literària.

Vol fer-me el favor de dir al bon amic Fargnoli[2] que vaig rebre el llibre que va retornar-me? Mercès.

Li estreny la mà, amb tot afecte, el seu amic i devot

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".
(1) C. Rahola, *Llibre de l'August d'Alzina.* Barcelona, Antoni López, 1910.
(2) Adolf Fargnoli i Jannetta (la Bisbal d'Empordà 1890-Barcelona 1951), ebenista i orfebre.

9

XXVII-VI-XXV

Senyor Carles Rahola
Estimat amic:

Acabo de rebre el seu *Llibre de l'August d'Alzina.* Li agraeixo cordialment. Tot el que vostè fa m'interessa, i aquest fruit de la seva activitat literària d'ara fa quinze anys, me facilitarà una major comprensió de les seves obres posteriors que coneixo.

M'interessa molt també l'anunci d'un seu treball nou sobre Girona[1]. El *Llibre de l'August d'Alzina* ja'n va ple de la noble ciutat, segons he pogut endavinar fullejant-lo. Pocs l'hauran conegut com vostè. Per això, perquè m'ajudarà a veure-la, li estic reconegut profundament del que ara m'envia i del que'm promet.

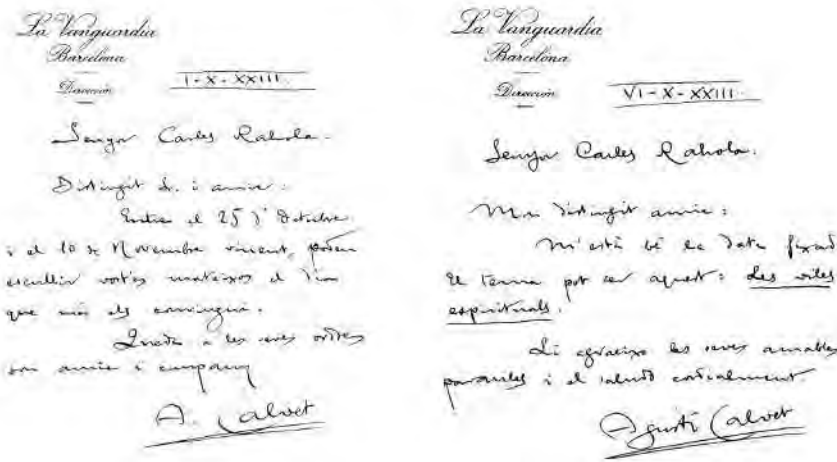
No és probable que passi per Girona, anant cap a St. Feliu. Els meus preferiran baixar a Caldes i jo no'm veuré amb cor per obligar-los a la "dolça marrada" de passar per Girona. Però ja li faré saber a vostè quan sigui a St. Feliu, per si algun dia vol venir a acompanyar-me a pescar serrans i jorioles.

Dongui els meus records millors als amics del Ateneu.

Rebi una cordial encaixada del seu amic i company

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".
(1) C. Rahola, *Girona.* Girona, Tallers Gràfics d'El Autonomista, 1925.

Lletres autògrafes d'Agustí Calvet a Carles Rahola (1923)

10

20 de desembre de 1925

Senyor Carles Rahola

Estimat amic: Acabo de rebre el seu nou llibre de Girona[1] i el remercio cordialment per l'exemplar que ha tingut la gentilesa d'oferir-me i dedicar-me. La matèria és d'aquelles que jo sempre llegeixo amb molt de gust. Tractada per vostè, ademés de gust hi trobaré una bona estona de dolça companyia espiritual.He donat al amic Valeri Serra l'exemplar que vostè li ha destinat. Ell mateix parlarà del llibre en el diari, en un article o una extensa nota bibliogràfica[2].

Rebi, estimat amic, la meva enhorabona pel seu nou treball, amb els meus millors vots per les vinents festes de Nadal i Any Nou. Sab que l'estima i l'admira el seu devot affm.

Agustí Calvet

Escrita a màquina en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".
(1) C. Rahola, *Girona*. Girona, Tallers Gràfics d'El Autonomista, 1925.
(2) Va parlar-ne el dia 29 de gener de 1926 sota el títol de "Guia espiritual. Girona".

11

XXVII-XII-XXVI

Senyor Carles Rahola

Benvolgut amic: Mercès per l'exemplar de la conferència que vostè acaba de publicar[1]. És una delícia. Si la nostra societat fos tan ben treballlada i organitzada com la francesa, vostè fóra un gran *conférencier*, un mestre en aquest gènere delicat i difícil. Ara també ho és; i ho prova el botó de mostra que m'envia. Però jo voldria que

ho fos amb tota l'intesitat i l'eficàcia d'una vida espiritual que, ara per ara, ens manca.

Faré que la nostra secció bibliogràfica s'ocupi del seu treball.

Rebi una cordial abraçada del seu amic i devot

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, *Els emigrats polítics en la història*. Girona, Obradors Gràfics d'El Autonomista, 1926.

12

XXXI-X-XXVII

Senyor Carles Rahola

Girona

Estimat amic: M'interessarà molt llegir el vostre article sobre Maragall, com tot el que escriviu. Com no em dieu on ha sortit o sortirà, i podria passar-me per alt, us prego volgueu enviar-me'l[1]. Ja us diré llavors la meva impressió sincera.

Del *Bolívar*[2], vós mateix. Quan bonament el tingueu llest, els Seix & Barral i jo tindrem el goig de veure'l i d'editar-lo.

Vostre bon amic i company

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, "El 'nostre' Don Joan Maragall", *La Nau*, 15 de novembre de 1927. Article a propòsit del llibre de Josep Pijoan.

(2) Biografia que Rahola no enllestí mai.

13

Barcelona, 4 de novembre de 1927

Senyor Carles Rahola

Girona

Estimat amic: He llegit el vostre article. El trobo molt bé. Crec que la vostra tesi no s'oposa gens, sinó que es completa, amb la meva. Jo vaig provar de fer veure l'evident volcà amagat[1]. Vós us encanteu amb la prada florida. Estem en un punt just l'un i l'altre.

Vós espereu que l'aspecte primaveral de Maragall és el que prevaldrà. Jo també. I és just que així sia, doncs -com jo deia- el Maragall aturmentat no hauria sigut pas res de nou, mentre que el protegit i preservat tan excepcionalment constitueix un cas rarissim i admirable.

Ara: entenc que la visió donada per mi de Maragall era i seguirà essent absolutament necessària per a comprendre la vostra, en tot el que té de meravellós. Sense el volcà en potència, senyalat per mi, la prada que tots admirem fóra, no sols inexplicable, sinó fins i tot massa insípida, massa *cromo*. Cal saber tot el perill que duia a sota, per a valorar degudament la seva pura i inalterable serenitat.

Vostre affm. amic i company

Gaziel

Escrita a màquina en paper imprès de "Gaziel" i orla blava.

(1) Gaziel, "En torno a Maragall. El doble fondo", *La Vanguardia*, 28 d'octubre de 1927. Article motivat pel llibre de Josep Pijoan, *El meu don Joan Maragall*, publicat aquell mateix any.

14

15 de novembre de 1927

Senyor Carles Rahola
Girona

Estimat amic: Vaig a respondre breument, com voleu, la vostra pregunta.Les meves primeres lectures d'infant foren les auques. Entre els 5 i els 10 anys, vaig arribar a reunir-ne una col.lecció espl·èndida, catalanes i castellanes, però totes impreses a Catalunya. En tenia ben bé unes 100 i les sabia totes de memòria. Encara en recordo deliciosos fragments. L'any 1905, durant la meva primera llarga estada a París, a casa dels meus pares, a Barcelona, feren obres. Varen trobar les carpetes de les meves auques i, creient que no valia la pena de conservar-les, les varen vendre, junt amb altres papers, al drapaire.

La primera lectura meva clàssica fou Homer, especialment l'*Odisea*. Me la va fer conèixer, als 10 anys, el meu professor de Retòrica, el jesuïta P. Esteve Moreu[1], que m'inicià també en moltes altres lectures essencials. L'*Odisea* m'entusiasmà. La sabia de cor, i l'impressió que em feia era la del més gran, més meravellós i més emocionant conte que jo hagués conegut mai, barreja de coses fabuloses i coses reals, de conte de fades, de llibre d'aventures i, tot plegat, d'incomparables narracions d'a la vora del foc.

La primera lectura castellana impressionant fou el *Quixot*, als 12 o 13 anys, un estiu, en una vella edició amb gravats de Gustau Doré. Va ésser un desastre. Jo era *quixotista*, em prenia l'heroi seriosament i volia que triomfés en les seves empreses. La primera palissa va deixar-me astorat. La segona va revoltar-me, i a la tercera vaig llençar el llibre amb indignació. No podia entendre com l'autor s'agafava les coses. Em va semblar un insensat, i la gran fama del llibre inexplicable. La segona lectura del Quixot no vaig fer-la, ja amb una mica de malícia, fins als 17 o 18 anys. La plena lectura no arribà fins passats els 25.

De literatura catalana, el primer llibre fou *La Papallona*, de l'Oller, també un estiu, als 15 anys, passats els exàmens de quart o quint de batxillerat. Va interessar-me molt perquè em pertorbaba una mica. No m'hauria desplagut esser un estudiant com aquell. Però després, quan "vénen els mals-de-cap", ja no vaig trobar-lo tan bonic i, per precaució domèstica, vaig amagar el llibre. La meva mare va trobar-lo, no sé com, i sense renyar-me em va fer entendre que el tornés. Vaig dur-lo a can Penella i Bosch, on l'havia comprat amb els meus estalvis, i vaig canviar-lo per una obra de Rusiñol o Rossinyol (com volgueu), que no m'ha deixat cap record.

A França vaig entrar-hi espl·èndidament, als 14 anys, a través de P. L. Courier[2], el formidable i deliciós pamfletista. D'ell vaig passar a Pascal, que vaig trobar infinitament millor i més religiós que tots els jesuïtes, fins llavors els meus mestres; de Pascal vaig fer un salt (i quin salt!) a Voltaire, i ja no vaig o no he parat mai més.

No cal que em fiqui ara per Anglaterra, Alemanya, Itàlia, etc., perquè no acabaríem mai. Sols us diré que des dels 18 o 20 anys sóc un entusiasta de l'Ariosto i que el rellegeixo en part cada tardor. Aquella mena de gràcia s'ha perdut per sempre.

Si voleu més, demaneu.

Vostre affm. devot i amic

Gaziel

Escrita a màquina en paper imprès de "Gaziel" i orla blava.

(1) Esteve Moreu i Lacruz (Robres 1863-?)

(2) Paul-Louis Courier (Veretz 1772-1825), hel.lenista i escriptor polític.

15

XI-II-XXVIII

Senyor Carles Rahola
Girona

Estimat amic: La Srta. Maria Luz Morales[1] m'ha dit que accepta amb molt de gust el vostre oferiment de la tribuna de l'Ateneu gironí. Com vós penseu venir a darrers de mes, llavors us puc presentar a la Srta. Morales, i vós i ella us posareu d'acord.

Em plaurà molt de llegir la vostra conferència i de reveure-us.

Vostre affm. amic i devot

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Maria Luz Morales Godoy (la Corunya 1898-Barcelona 1980), redactora de *La Vanguardia*. L'interès de Rahola per connectar-hi era per a oferir-li la tribuna de l'Ateneu de Girona.

16

Barcelona, 15 de juliol de 1928

Senyor Carles Rahola
Girona

Benvolgut amic: Moltes gràcies pel vostre darrer llibre[1], que llegiré amb la mateixa fruïció que'ls anteriors. He estat de viatge durant un mes, i per això voldreu excusar-me el no haver respost abans d'ara a la vostra amable ofrena.

L'amic Valeri Serra, que ha rebut també el vostre llibre, però ademés l'ha llegit i n'està encantat, m'ha dit que en parlaria aviat a *La Vanguardia*.

Rebeu l'enhorabona més sincera i les millors salutacions del vostre bon amic

Gaziel

Escrita a màquina en paper imprèsde "Gaziel" i orla blava.

(1) C.Rahola, *L'amor al llibre i els grans amics del llibre*. Girona, Tallers Gràfics de la Casa de Misericòrdia, 1928.

17

XXIV-XI-XXVIII

Estimat amic: Res no sé de Robert Vaucher[1], malgrat haver-li traduït, per encàrrec d'un editor, un llibre[2].

La vostra carta va arribar-me al punt que jo anava a escriure-us, per a fer-vos una proposició. És aquesta: us convindria escriure quatre articles mensuals per a *La Vanguardia*?

Remuneració: cinquanta pesetas per article.

Temes: els que vós voléssiu, preferentment de caràcter històrico-catalanesc.

Condició: donar-nos l'exclusiva dins la prempsa barcelonina.

Extensió: Per terme mig, columna i mitja de *La Vanguardia*.

Digueu-me què'n penseu[3].
Enviada la lletra per a Vinardell[4].
Vostre affm.

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "Gaziel" i orla blava.

(1) Robert Vaucher, escriptor francès d'origen suís, nat a Kleurier el 1890.

(2) L'obra traduïda per Gaziel era *L'enfer bolchevik à Petrograd sous la Commune et la terreur rouge*.

(3) Rahola va escriure al darrer de la carta: "Agraïda la proposta. El dia de Sta. Llúcia en parlarem". L'oferta, però, no reeixí.

(4) Artur Vinardell i Roig (la Bisbal d'Empordà 1852-Girona 1937), escriptor.

18

XXII-I-XXIX

Senyor Carles Rahola
Girona

Estimat amic: Amb molt de gust trametré la vostra carta a la Srta. Maria Luz Morales[1]. (L'altre dia vaig veure que el nostre estimat Carles Soldevila[2] l'anomenava, sense ironia, Llum).

No hi fa res el *Bolívar* de la col.lecció Araluce. Ja hem coincidit amb ell altres vegades; però els llibres solen ser molt diferents.

Respecte al demés, vostè mateix. Tan si es decideix a donar-me la seva col.laboració, com si s'estima més abstenir-se, ja sab que jo he de seguir essent un seu amic i devot afm.

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Maria Luz Morales donà quatre conferències a l'Ateneu de Girona: el 23 de març de 1928 sobre "La mujer y el libro", el 6 d'octubre de 1929 sobre "Concepción Arenal", el 25 d'octubre de 1930 sobre "Mujeres en el Romanticismo" i el 13 de desembre de 1931 sobre "Estudiantes 1931".

(2) Carles Soldevila i Zubiburu (Barcelona 1892-1967), escriptor neonoucentista.

19

XVIII-IX-XXIX

Estimat Rahola: Ja fa alguns dies que *La Vanguardia* publicà una nota sobre *Els jueus a Catalunya*, deguda a Valeri Serra. Aquest treball vostre és excel.lent, i em plau de felicitar-vos per ell i remerciar-vos per l'exemplar que vàreu enviar-me. La bonança de l'estiueig m'ha privat de fer-ho fins ara.

Encara no he rebut *La ciutat de Girona*, que m'anuncieu. Mercès per la referència que anirà inclosa en el segon volum. És una obra que m'interessa força. Mirarem de parlar-ne dignament.

Em plaurà molt de reveure-us prompte.
Vostre sempre

A. Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

20

III-X-XXIX

Senyor Carles Rahola
Girona

Estimat amic: vaig rebre el seu llibre[1]. Moltes gràcies. Desseguida de fullejar-lo i de veure que és excel.lent, l'he donat a un dels crítics de la secció bibliogràfica. Més tard jo el podré fruir amb calma.

Pel seu amic Soler Janer[2] m'ha estat impossible, de moment, trobar res que pugui convenir-li. Potser més endavant.

Li estreny la mà el seu bon amic

A. Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, *La ciutat de Girona*. Barcelona, Barcino, 1929, 2 vols.

(2) Joan Soler i Janer (Sant Pere Pescador 1897 - Barcelona 1967), advocat i periodista. A Girona va treballar a la redacció del periòdic tradicionalista *El Norte*. Posteriorment esdevingué director de *El Correo Catalán*, de Barcelona.

21

28-X-31

Senyor Carles Rahola
Girona

Estimat amic: No sé com complaure-us. Potser el millor fóra que m'enviéssiu un qüestionari concret de les dades que us manquin. L'ompliré amb molt de gust. La biografia actual està plagada d'inexactituds.

Mercès pel vostre bell llibret[1]. L'exemplar per a Maria Llum està entregat. El meu servirà per la recensió bibliogràfica. És un estudi ple d'encís i de curiositat, com tots els vostres.

Vostre amic de sempre

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, *La vila de Peralada i el castell dels Rocabertí*. Girona, Gràfiques Darius Rahola, 1931.

22

25-II-32

Senyor Carles Rahola
Girona

Estimat amic: Trobo excel.lent la idea. Amb molt de gust m'encarregaré del que calgui. Però feu-me el favor de donar-m'ho tot preparat i d'instruir-me bé del que dec

fer. No ho "som fet mai" -com diuen per la nostra terra- i ademés tinc el temps comptat.

Els millors afectes per a l'amic Irla[1].

Una abraçada per a vós.

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Josep Irla i Bosch (Sant Feliu de Guíxols 1876 - Sant Rafael 1958), comissari delegat de la generalitat a Girona, lloc de treball de Rahola.

23

17-V-32

Senyor Carles Rahola

Girona

Estimat amic: Impossible complaure-us en la publicació del retrat[1]. És reto administratiu. En canvi, del llibre faré que se'n parli amb l'atenció que mereixen totes les vostres produccions.

Vostre sempre

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Es tracta del retrat del general Prim (*Visions històriques*), anotació manuscrita del mateix Rahola al peu de la carta.

24

24-IX-32

Senyor Carles Rahola

Girona

Estimat amic: Vaig rebre *Vides heroiques*[1], i si no us vaig donar les gràcies per la vostra gentilesa, fou ben bé per descuit, segurament degut a l'època "corruptora" per excel.lència, vull dir les vacances. Perdoneu-me. El llibre el té l'amic Valeri Serra, que en parlarà aviat.

En canvi, les *Vides modèliques*[2], que m'anunciàreu el dia 12, a hores d'ara encara no les he rebut.

Sempre vostre affm.

Agustí Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, *Vides heroiques*. Girona, Tallers Gràfics de la Casa d'Assistència i Ensenyament,1932.

(2) C. Rahola, *Vides modèliques*. Girona, Dalmau Carles, Pla, 1932.

25

29-IX-32

Amic Rahola: Ara acabo de rebre el vostre llibre *Vides modèliques*. Mercès. He vist i donat ja l'article d'En Serra Boldú que parla del vostre llibre anterior. Es publicarà un d'aquests dies. Faré que de *Vides modèliques* en donguin una bona nota bibliogràfica.

Sou car de veure. No veniu mai per ací?

Vostre affm.

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

26

28-IX-33

Senyor Carles Rahola

Girona

Estimat amic: Rebo la vostra carta d'ahir i veig que ja teniu el que volíeu. De *Breviari de ciutadania*[1] sols n'he rebut un exemplar amb amable dedicatòria. Moltes gràcies!

És un honor que us hagueu recordat de mi en la vostra *Antologia*[2]. Sols us prego que vegeu si el fragment meu escollert està prou net de tares. Si us semblés prudent, us el corretgiria.

Prou m'agradaria tornar amb vosaltres, amics de Girona. Però els temps no hi conviden pas gens.

Vostre affm.

Gaziel

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) C. Rahola, *Breviari de ciutadania*. Girona, Gràfiques Darius Rahola, 1933.

(2) C. Rahola, *Antologia de prosistes i poetes catalans*. Girona, Dalmau Carles, Pla, 1933. Rahola va incloure un fragment de "Les viles espirituals", la conferència que Gaziel havia pronunciat a l'Ateneu de Girona el 1923 i que va ser inclosa en el llibre de Gaziel *Hores viatgeres*. Barcelona, 1926.

27

13-X-33

Amic Rahola: Us retorno les proves, corretgides.

Mercès per elles i per la vostra atenció.

Vostre affm.

Calvet

Manuscrita en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

28

17 octubre de 1933

Senyor Carles Rahola
Girona
Estimat amic:

Contesto la vostra afectuosa lletra del 15 del corrent i em sap greu haver-vos de dir que no en allò que em demaneu[1]. Fa poc que em va demanar l'amic Puig Pujades[2] que anés a Figueres a donar una conferència i no el vaig poder complaure. Tampoc vaig poder atendre la invitació que em van fer els consistoris dels Jocs Florals de Puigcerdà i de Sant Celoni, tot per manca de temps; i ara no estaria gens bé que vingués a Girona, perquè les mateixes raons de la falta de temps s'han accentuat aquests dies. Altrament, ja sabeu que sempre estic disposat a atendre-us. Vostre bon amic

Calvet

Escrita a màquina en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Rahola li hauria demanat de fer una nova conferència a l'Ateneu de Girona.

(2) Josep Puig i Pujades (Figueres 1883-Perpinyà 1949), escriptor i polític. Comissari delegat de la Generalitat a Girona.

29

13-9-934

Senyor Carles Rahola
Ateneu de Girona
Girona
Estimat amic:

Moltes gràcies per les vostres amables paraule de l'altre dia: no us les he agraït abans per haver estat uns dies lluny de Barcelona.

Amic Rahola, sóc jo que us desitjo forces anys de vida, i no per a que podeu tornar a felicitar-me dintre de vint anys, sinó perquè les amistats es van enrerint com més s'avença en la vida, i segons aquesta llei, segurament ineluctable, d'amistats com la vostra a mi ja m'en deuen quedar molt poques a fer.

Sempre vostre devotíssim

Gaziel

Escrita a màquina en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

30

8-1-935

Senyor Carles Rahola
Girona
Benvolgut amic:

He parlat amb els Barral[1] del vostre projecte, i tinc la satisfacció de comunicar-

vos que sou lliure de posar quan vulgueu mans a l'obra. La "vida" escollida per ells és la de Muntaner. I un cop enllestida aquesta, si el treball els plau, com jo espero, us encarregarien la de Pestalozzi.

No cal que us apresseu: podeu trigar tant de temps com vulgueu en entregar l'original. L'únic que desmanen els editors és que el redacteu amb tota cura.

La remuneració que us ofereixen és la de mil pessetes, xifra fixada per a tota aquesta classe de publicacions.

Per a l'extensió de l'obra, regiu-vos amb qualsevulga de les publicades anteriorment.

També haureu de facilitar, junt amb l'original, una llista dels deu o dotze gravats que haurà de portar l'obra, amb indicació del lloc exacte on poden trobar-se[3].

Us desitja un bon any el vostre amic afectíssim

A. Calvet

Escrita a màquina en paper imprès de "La Vanguardia. Barcelona. Dirección".

(1) Editors de Barcelona.

(2) Johan Heinrich Pestalozzi (Zuric 1746-Brugg 1827), iniciador del corrent pedagògic de l'"escola activa".

(3) Rahola no acabà aquest encàrrec. El 17 d'abril de 1936, la casa Leix i Barral escrivia a Rahola: "Esperem que la data del propvinent juliol que ens assenyala per a l'entrega de la seva Vida de Muntaner no serà allargada. Posteriorment a la nostra darrera lletra ens assabentem que aquest any es compleix el centenari de l'il.lustre cronista, motiu de més per a apressar l'obra encarregada".

31 (apèndix)

Prada, 10 de gener de 1948

Estimat Calvet,

No sé pas a hores d'ara si el català posseeix els dos mots que cerqueu, traducció del *béryl* i del *périt* del poema de Valéry[1]. Si hagués pogut anar a París com em pensava, hauria mirat si allí trobava el mitjà d'assabentar-me'n, i per això no vaig contestar immediatament la vostra lletra.

Desgraciadament encara no he pogut anar-hi, retingut a Prada per la malaltia greu d'una de les meves filles. Però no vull passar més temps sense escriure-us esperant saber els dos noms que em demaneu (que potser no existeixen!).

Com m'ha plagut, amic Calvet, de tenir notícies vostres, i per vós mateix! Quants records ha desvetllat en mi la vostra lletra! Les nostres converses a l'Institut, on us vaig conèixer, i al pati de l'Ateneu en companyia sovint d'en Nicolau d'Olwer, i al vostre despatx de *La Vanguardia*, i els inoblidables Mario Castel...

Teniu raó: tot això no tornarà. Potser ni tornarem a veure'ns mai més. Durant aquests llargs anys d'exili prou he enyorat la meva terra, però mai no he envejat els qui se n'hi tornaren, perquè m'imagino la pena que em faria de veure de prop el que allí passa. I si un dia *puc* tornar-hi, com trobaré tot allò! I quina pena no em farà de no

poder col.laborar, amb els meus vuitanta anys, a l'àrdua tasca de redreçament que caldrà emprendre!

Adéu, estimat amic. Em demaneu si us conservo una mica d'aquell afecte, fort i ver, que us tenia. El teniu tot. Com em plauria de reveure-us i poder-vos donar una bona abraçada!

Vostre sempre

Pompeu Fabra

Manuscrita

(1) Paul Valéry (Seta 1871 - París 1945).